

OCJENJIVANJE MLIJEKA I MLIJEČNIH PROIZVODA

Uskoro očekujemo objavu standardnih propisa za mlijeko i gotovo za sve mliječne proizvode. Stupanjem na snagu ovih propisa zaista očekujemo znatno poboljšanje prilika u proizvodnji i prometu mlijekom i mliječnim proizvodima uz uvjet, da zainteresirani krugovi ove propise zaista poštivaju i svoju djelatnost prema njima usmjeravaju. Bez obzira na to, kakav će biti odjek u praksi na spomenute standardne propise, nije sigurno, hoće li njihov učinak biti pozitivan, sve dotle, dok propisi ne budu vezani uz jamstvo, da će biti dosljedno i ispunjavani. Takovo jamstvo mogao bi dati samo javnopravan i autoritativan organ, kao što je na pr. pogonska inspekcija, koja bi u određenoj prostoriji nadzirala sav promet mlijekom i mliječnim proizvodima, tako da mljekarska poduzeća dopremaju na tržište mlijeko i mliječne proizvode, koji po asortimanu, obliku i kakvoći odgovaraju standardnim propisima. Smatram, da se u ovom članku još zasad ne može tako opsežno raspravljati o programu rada i o organizaciji zamišljenih pogonskih inspekcija, dok ne čujemo mišljenje naših mljekarskih poduzeća o potrebi, da se osnuju takovi organi. A sada, vraćajući se na svoju temu, navest ću nekoliko misli o tome i o ocjenjivačkim komisijama, koje bi trebalo pridijeliti najistaknutijem organu budućih pogonskih inspekcija za mlijeko i mliječne proizvode. Takove komisije, koje bi ocjenjivale i klasificirale mliječne proizvode u smislu predstojećih standardnih propisa, trebalo bi osnovati što prije i zasad možda u svakoj republici po jednu, a kasnije po potrebi. Dok se ne ustanove pogonske inspekcije, kojima bi morale biti podređene, mogle bi se možda ocjenjivačke komisije priključiti jednom postojećem javnopravnom organu, kao što je na pr. poljoprivredna, obrtna ili industrijska komora.

U okviru naših mogućnosti i potreba, a po uzoru inozemnih sličnih ustanova osnutak i rad ocjenjivačkih komisija za mlijeko i mliječne proizvode bio bi recimo ovakav:

Komisije za ocjenjivanje i klasificiranje mlijeka sastojale bi se od mljekarskih stručnjaka-praktičara, predstavnika trgovine i predstavnika potrošača, kao što je na pr. osoblje većih ugostiteljskih radnja, bolnica, domova, menza i t. d. Svi članovi takovih komisija moraju dobro poznavati proizvode, koje će ocjenjivati, a isto tako i stanje naše mljekarske proizvodnje i prometa. Razumije se, da moraju dobro poznavati propise o prometu živežnim namirnicama, a prije svega propise o standardima za mlijeko i mliječne proizvode. Zbog bolje ekspeditivnosti broj članova ocjenjivačkih komisija za mlijeko i mliječne proizvode neka ne bude prevelik, t. j. 5—6 zajedno s predsjednikom. Na čelu komisije je predsjednik, koji sam ne ocjenjuje, već priprema ocjenjivanje, upravlja njime i nadzire sav administrativni posao, što ga zahtijeva samo ocjenjivanje. Njegov pomoćnik, kao stalna i zvanična osoba ocjenjivačke komisije, jest sekretar ili administrator, koji također ne ocjenjuje. Odlučujući (u orig. nepogrešivi) član ocjenjivačke komisije je glavni sudac, koji najbolje od svih članova ocjenjivačke komisije poznaje mliječne proizvode.

On uređuje onda, kada ocjenjivači nisu suglasni s obzirom na kriterij ocjenjivanja. Njegovo mišljenje je tada odlučno i konačno. Inače može ocjenjivati i sam s drugim članovima komisije. Sjedište ocjenjivačke komisije za mlijeko i mliječne proizvode je u kojem mljekarskom zavodu, institutu ili mljekarskoj školi, a ako takovih nema, u kakvom većem mljekarskom poduzeću, koje raspolaže dobro uređenim mljekarskim laboratorijem, odgovarajućim hladnjačama i skladišnim prostorom za čuvanje mliječnih proizvoda do dana ocjenjivanja. Sama prostorija za ocjenjivanje mora biti čista, svjetla i opskrbljena tekućom vodom. Temperatura u toj prostoriji neka je između 15–16°C. Mliječni proizvodi moraju u doba ocjenjivanja biti postavljeni na odgovarajuće stolove ili police i uvijek jasno obilježeni, ali ipak tako, da se iz oznaka ne razabire, od kojeg su poduzeća ni iz kojeg mjesta.

Na poziv predsjednika proizvodna poduzeća dužna su poslati svoje proizvode u mjesto ocjenjivanja točno tako, kao što im je određeno. Zajedno s proizvodima treba dostaviti i podatke: naziv poduzeća, vrst i kakvoću proizvoda, pa datum proizvodnje. Prispjele proizvode dat će predsjednik uskladištiti do dana ocjenjivanja. U skladištima i hladnjačama proizvode valja njegovati kako treba.

Ocjenjivanje i klasificiranje mliječnih proizvoda neka se obavlja barem 4 puta na godinu, uz neodređene rokove. Datum ocjenjivanja određuje predsjednik ocjenjivačke komisije za svaki rok posebno, i to zato, da se onemogućí proizvodnja specijalno za ocjenjivanje. Eventualne spekulativne pokušaje proizvođača morali bi prethodno provjeriti organi pogonske inspekcije i takove slučajeve prijaviti predsjedniku ocjenjivačke komisije. U tom slučaju on će dotično poduzeće na neko vrijeme isključiti iz ocjenjivanja, i do idućeg ocjenjivanja njihovim proizvodima dosuditi najniži razred za kakvoću.

Kod ocjenjivanja mlijeka i mliječnih proizvoda primjenjujemo dva postupka:

Najprije se mora ustanoviti, da li poslani uzorci odgovaraju standardnim propisima s obzirom na oblik, težinu, sastav (prema prethodnoj kemijskoj i mikrobiološkoj analizi) i starost. Ako bi se pokazalo, da proizvodi namijenjeni ocjenjivanju ne odgovaraju standardnim normama ili da su na proizvodima zapažene takove pogreške, koje bi ugrožavale zdravlje potrošača, tada se takovi proizvodi uopće ne će ocjenjivati, a predsjednik je dužan takove slučajeve prijaviti tržišnoj odnosno sanitarnoj inspekciji. Taj prvi tok ocjenjivanja obavlja predsjednik i glavni sudac i to nakon osobnog pregleda proizvoda i nakon nalaza kemijske i bakteriološke analize. O tome postupku i rezultatima treba voditi zapisnik.

Drugi, glavni dio ocjenjivanja, jest organoleptičko ocjenjivanje mlijeka i mliječnih proizvoda, koje obavlja cjelokupna ocjenjivačka komisija. Postupak se vidi u standardima za svaki mliječni proizvod zasebno. U standardima je predviđeno ocjenjivanje po bodovima, i to po sistemu od 20 bodova. Za točno označivanje osobina služimo se u praksi bodovanjem do $\frac{1}{2}$ boda. Prije ocjenjivanja predsjednik razdijeli članove u dvije skupine ocjenjivača, a svaka skupina ocjenjuje suprotnim redom proizvod za proizvodom kako su poređani na stolovima ili policama. Svaki ocjenjivač na kartonu za ocjenjivanje napiše svoje mišljenje izraženo

u bodovima. Karton nakon ocjenjivanja predaje osobno u ruke predsjedniku komisije. Ovaj zbraja sa svojim tajnikom (ili administratorom) sve ocjene na zbirnom kartonu i određuje konačnu ocjenu prema sudu većine. Ako u ocjenjivanju dođe do razlike od preko 2 boda za pojedinu osobinu, predsjednik određuje, da se ponovno ocjeni ta osobina, pa ako i tada ne dođe do suglasnosti, pozove glavnog izabranog suca, čija odluka postaje konačna. I o tom drugom dijelu ocjenjivanja vodi se zapisnik.

Nakon konačnog ocjenjivanja predsjednik ove komisije za mlijeko i mliječne proizvode po postignutim ocjenama i po ključu propisanom u standardima za mlijeko i mliječne proizvode odredi za svaki ocijenjeni proizvod odgovarajući razred kakvoće i o postignutom uspjehu obavijesti proizvodna poduzeća i nadležnog tržnog inspektora. Mljekarska poduzeća na osnovu toga stavljaju na tržište svoje proizvode s određenim razredom kakvoće, ali s takvom izjavom samo one serije proizvoda, od kojih su uzorke poslali na ocjenjivanje. Određeni razred kakvoće za pojedine vrste i sorte proizvoda vrijedi do idućeg ocjenjivanja. U slučaju zloupotrebe dosuđenih razreda kakvoće može nadležna tržna inspekcija zabraniti promet mliječnim proizvodima, koji ne odgovaraju naznačenom razredu kakvoće. O tome je tržna inspekcija dužna obavijestiti predsjednika ocjenjivačke komisije za mlijeko i mliječne proizvode, i on za takve proizvode određuje najniži razred kakvoće do daljnjeg ocjenjivanja pod uvjetom, da sanitarna inspekcija ne postavlja prigovor.

Služba, koju obavljaju članovi ocjenjivačke komisije s predsjednikom, počasna je i traje stanovito razdoblje. Nakon prestanka te dužnosti ta se komisija ponovno oblikuje na poticaj pogonske inspekcije za mlijeko i mliječne proizvode, odnosno vlasti, koja održava ocjenjivačku komisiju za mlijeko. Stalni je službenik te komisije jedino tajnik, odnosno administrator.

Pisac ovog članka svjestan je, da su njegove zamisli o organizaciji i radu ocjenjivačke komisije prilično smjele i u sadašnjem stanju našeg mljekarstva u prvi mah teško ostvarljive. Ipak moramo i takovu prigovoru priznati, da zaista treba nešto učiniti, ako želimo da se uvede red u proizvodnji i prometu mliječnim proizvodima. Izdavanje standarda za mlijeko i mliječne proizvode bez jamstva, da ga se proizvođači zaista i strogo drže, samo po sebi ne znači ništa. Nasuprot djelatnost pogonskih inspekcija i komisija za ocjenjivanje mlijeka i mliječnih proizvoda utjecat će stimulatивно ne samo na količinu, nego i na kakvoću mliječnih proizvoda. Svrstavanje mliječnih proizvoda u razrede poticalo bi proizvodna poduzeća da se međusobno takmiče za kvalitetnu proizvodnju, sprečavalo bi nelojalnu ponudu, a posredno bi utjecalo i na poboljšanje prilika pri dobivanju mlijeka kao sirovine za mliječne proizvode. Stavljanje mliječnih proizvoda na tržište ići će ipak najviše u prilog potrošačima: moći će izabrati i kupovati uz veću cijenu kvalitetno priznate i bolje mliječne proizvode.